

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВІ

УДК 330.142.211

JEL Classification Code: A10

Красношапка В. В.

*к.т.н., доцент кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Голобородько О. В.

*студентка факультету менеджменту та маркетингу,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ВИКОРИСТАННЯ ЛІЗИНГУ ДЛЯ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВИХ ЗАСОБІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті розглядаються особливості сучасного стану українського промислового потенціалу, забезпечення максимально ефективного використання наявного промислового потенціалу. Також приділено увагу проблемі оновлення основних засобів промислових підприємств, основним факторам, що стоїть на перешкоді впровадження передових технологій та оновлення основних засобів. Розглянуто альтернативи для вирішення проблеми фінансування проектів з оновлення основних засобів. Визначення особливостей і переваг лізингу, як інструменту фінансування проектів. Аналізуються проблеми ефективного використання виробничих потужностей та їх оновлення на промислових підприємствах і можливості використання лізингу, як інструменту для оновлення виробничих потужностей. Визначаються основні переваги лізингу як інструменту інноваційного переоснащення підприємства та аналіз портфеля лізингових компаній за видами активів, що надаються в лізинг.

Ключові слова: основні засоби; оновлення основних засобів; технологічні уклади; промислове підприємство; лізинг; фінансовий лізинг; інвестиції.

Постановка проблеми. Приділено увагу проблемі оновлення основних засобів промислових підприємств. Визначаються основні переваги лізингу, як інструменту інноваційного переоснащення підприємства та аналіз портфеля лізингових компаній за видами активів, що надаються в лізинг.

Мета. Метою дослідження є визначення особливостей і переваг лізингу як інструменту фінансування проектів з оновлення основних засобів промислових підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією із найважливіших рушійних сил соціально-економічного розвитку суспільства кінця ХХ – початку ХХІ століття став тісний взаємозв'язок наукових досліджень, інноваційних технологій та сталого економічного зростання. В той же час в Україні намітилась чітка тенденція до зниження технологічного розвитку у порівнянні із сучасними світовими тенденціями. Технологічний рівень вітчизняної економіки не відповідає сучасним постіндустріальним тенденціям, оскільки в її структурі все більшої домінанти набувають технологічні уклади третього та четвертого рівнів [2].

Промисловий потенціал в умовах четвертої технологічної революції – системне явище, що характеризує можливість галузі виконувати свою суспільну місію із задоволення потреб суспільства в продукції (послугах), природа як пов'язана зі здійсненням промислової діяльності, використовуючи переважно інформаційні та наукомісткі технології, широко спираючись на досягнення фундаментальної науки і рівень суспільних знань.

Аналіз сучасного інноваційно-промислового розвитку свідчить про прискорення змін у промисловості – технології, структури, організація виробничих процесів, а також у співробітництві країн світу, загальною формою якого стає трансфер технологій. В той же час знаковою рисою сучасного етапу розвитку національної економіки, крім екстенсивного нарощування виробництва в реальному секторі, є зменшення витрат на модернізацію та оновлення основних засобів.

Проблема ефективного використання виробничих потужностей та їх оновлення на промислових підприємствах є найбільш актуальною для української економіки. Основним фактором, що перешкоджає оновленню основних засобів та впровадженню передових технологій, – обмеженість фінансування. В такій ситуації доцільним видається застосування альтернативних фінансових інструментів з метою оновлення основних засобів підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності. Одним з таким інструментів є лізинг.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан економіки України характеризується стрімким зростанням сировинної складової у експорті країни та домінуванням продукції з низькою доданою вартістю, занепадом високотехнологічних виробництв та домінуванням третього і четвертого технологічних укладів, що призводить до зниження конкурентоспроможності країни, і як наслідок валютно-фінансова нестабільність, збільшення соціальної напруги у суспільстві та відтік працездатного населення закордон. В силу такої ситуації процес модернізації та оновлення основних засобів промислового виробництва набуває стратегічного значення для майбутнього країни.

Ключові характеристики технологічних укладів національної економіки, що склалися протягом минулого століття, повинні змінитися на нову парадигму розвитку, що визначається глобальними змінами в технологічних системах під впливом четвертої технологічної революції. У цих умовах для України особливо важливо забезпечити максимально ефективне використання наявного промислового потенціалу, щоб подолати виклики глобалізації та забезпечити високу ефективність і конкурентоспроможність промисловості та увійти до клубу розвинених країн світу [1].

Основні засоби складають головний актив підприємства, стан та ефективне використання яких є важливою умовою успішної господарської діяльності.

Дослідження щодо ефективності відтворення основних засобів на підприємствах України розглядалися в працях ряду вітчизняних науковців, зокрема в працях О. Кленіна, О. Денисюка, А. Притули [7-9].

Статистичні дані останніх років показують, що основні засоби промислових підприємств України зношені бідьш ніж на 50% [1, 2].

Основним фактором, що стоїть на перешкоді впровадження передових

технологій та оновлення основних засобів підприємств, – обмеженість фінансування проектів з оновлення. Ця обмеженість обумовлена: по-перше, відсутність у підприємств достатньої кількості фінансових ресурсів (в силу кризового стану економіки України); по-друге, олігархічно-клановими інтересами певних фінансово-промислових груп, які зную долю прибутку акумулюють на рахунках офшорних компаній; по-третє, що законодавство України у сфері амортизаційної політики спрямоване більш на поповнення бюджету, чим на підтримку розвитку підприємств, а також відсутністю дієвого контролю а цільовим використанням коштів амортизаційного фонду.

Альтернативою для вирішення проблеми фінансування проектів з оновлення основних засобів на даний момент може стати лізинг промислового обладнання та устаткування.

Питанням лізингу як альтернативного інструменту оновлення основних засобів підприємства займалися такі науковці як Балашова О.О., Галушак О.Я., Колесник І.В., Лелецький Д., Москалик Р.Я., Онищук Я.В., Рейх А.А., Сокольських Є.В., Черемисова Т.А, та ін.

Методологічною базою дослідження є загально теоретичні методи наукового пізнання, зокрема аналіз та синтез, системний підхід, логічне узагальнення при формулюванні висновків.

Дослівний переклад слова «leasing» означає оренда. Однак поняття лізинг і оренда в теперішньому економічному розумінні не є тотожними, оскільки: по-перше, оренда передбачає двох суб'єктів: орендар та орендодавець, при чому орендодавець зазвичай є власником майна, що здається в оренду; по-друге, лізингові відносини зазвичай мають тристоронній характер: лізингодавець, лізингоодержувач та постачальник (продавець) майна (за деяких умов учасників може бути більше: комерційний банк, страхова компанія тощо); по-третє, право власності на актив, що перебуває у лізингу, протягом дії контракту залишається в особи, яка фінансує проект, а зиск від використання активу отримує лізингоодержувач.

До світової кризи 2008-2009 років головним конкурентом лізингу був банківський кредит. При порівнянні цих фінансових інструментів наводилися такі конкурентні переваги: кількість документів, необхідних для оцінки; терміни розгляду документів; штрафні санкції; термін фінансування; розмір авансового платежу тощо. На сьогодні можливості фінансувати угоди за рахунок банківських кредитів скоротилися набагато сильніше ніж попит на них. Лізинг на думку ряду аналітиків та спеціалістів залишився фактично єдиним ефективним інструментом для промислових підприємств у вирішенні проблеми оновлення виробничих потужностей.

Лізинг дозволяє оновлювати як активну (машини, устаткування), так і пасивну (будівлі, споруди) частину основних засобів підприємства. Згідно чинного законодавства не можуть бути предметом лізингу «Земельні ділянки та інші природні об'єкти, єдині майнові комплекси та їх відокремлені структурні підрозділи» [3].

Господарський кодекс України визначає лізинг таким чином: «лізинг – це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною

(лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів» [4].

Лізинг як фінансовий інструмент оновлення основних засобів підприємства має складну природу: тут присутні відносини оренди, купівлі-продажу, кредиту, інвестування. До основних переваг лізингу (в порівнянні з банківським кредитом), як інструменту інноваційного переоснащення підприємства належать:

- набагато простіше укласти контракт лізингу, ніж отримати кредит. Особливо це стосується малих та середніх підприємств, оскільки на сьогодні банки фактично не видають кредитів для такої групи клієнтів посилаючись на значну ймовірність ризику неповернення кредиту;

- можливість завдяки лізингу провести оперативне переоснащення виробництва сучасними високопродуктивними технічними засобами;

- ризик фізичного та морального зносу обладнання лягає на лізингодавця (оперативний лізинг);

- лізингоотримувач має можливість постійно оновлювати свій парк обладнання через підписання нового контракту на поставку більш прогресивного обладнання;

- можливість користування найновішим обладнанням без значного нагромадження капіталу для його придбання, тощо.

Незважаючи на ряд очевидних переваг, в Україні лізинг ще не набув достатнього поширення. Зрозуміло, що лізинг є нетрадиційним інструментом для України тому потрібен певний час для його розвитку. До основних передумов ефективного розвитку лізингу в Україні забезпечення стабільного і прогнозованого цивільного і податкового законодавств, що передбачає зокрема врегулювання прямої відповідальності постачальника перед лізингоотримувачем та віднесення резервів на валові витрати у випадку затримки платежів лізингоотримувачем; наявність ефективного захисту прав власності для лізингових компаній; дозволити лізингоотримувачам використовувати пришвидшену амортизацію.

Аналіз портфеля лізингових компаній за видами активів, що надаються в лізинг, свідчить про те, що лізинг не відіграє тієї ролі, яка покладалась на нього в інтенсифікації інвестиційних процесів в Україні, покращенні фінансового стану підприємств-лізингоодержувачів, прискоренні розвитку малого та середнього бізнесу. Так в структурі портфелю лізингових компаній фактично відсутній лізинг виробничого обладнання, а держава як регулятор економічних процесів не сприяє розвитку цього напрямку.

Висновки. На даний час для підприємств України гостро постає питання пошуку оптимальних джерел фінансування проектів з оновлення основних засобів, і серед цих джерел чільне місце посідає лізинг. Даний фінансовий інструмент має ряд переваг при інноваційному переоснащенні промислових підприємств, зокрема: проста укладання лізингової угоди, у порівнянні з банківським кредитом; можливість оперативного переоснащення виробництва

високопродуктивним обладнання та інноваційними технологіями. Таким чином, лізинг одночасно вирішує проблему інвестиційних і поточних витрат, сприяє створенню сучасної матеріально-технічної бази підприємств, використанню прогресивних ресурсозберігаючих технологій та підвищенню ефективності виробництва. Розвиток лізингових відносин як альтернативного шляху фінансування проектів з оновлення основних засобів сприятиме інтенсифікації прогресу національної економіки та забезпеченню її конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Єрохін С.А., 2005. *Трансформаційний процес та його структуризація*. Актуальні проблеми економіки. Тернопіль, 44с.
2. Красношарпа В.В., Ключнікова М.В., 2013. *Проблеми економічного розвитку України у контексті технологічних укладів*. Науковий журнал: науково-технічна інформація. Київ, № 1.
3. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 11.12.2003 р. № 1381 – ІУ.
4. Господарський кодекс України (витяг) від 16.01.2003 р. № 436 – ІУ.
5. Волошина Н.А., Гірна В.В., 2010. *Аналіз процесів відтворення основного капіталу в Україні*. Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки (Вісник ДДФА: Економічні науки) — № 1.
6. Колесник І.В., 2005. *Фінансовий лізинг як форма нагромадження капіталу в умовах трансформаційної економіки: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.01.01*. Донецьк, 16 с.
7. Кленін О.В., 2006. *Ефективність відтворення основного капіталу підприємств: монографія*. НАН України. Ін-т економіки промисловості. Донецьк, 196 с.
8. Денисюк О. М., 2015. *Аналіз стану та ефективності використання основних засобів на підприємствах машинобудівної галузі вінницької області*. Ефективна економіка. Вінниця, Вип. №9.
9. Притула А.І., 2015. *Роль амортизаційної політики у відтворенні основних засобів промислових підприємств України*. Глобальні та національні проблеми економіки. Харків, Вип. №8, С. 588-593.
10. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт. Доступно: www.ukrstat.gov.ua
11. Основні засоби України / відп. за вип. І.С. Петренко, 2015. Статистичний бюлетень. №03.4-22/365-15.

Красношарпа В. В.

*к.т.н., доцент кафедри економіки і підприємництва,
КПІ ім. Ігоря Сикорського*

Голобородько О. В.

*студентка факультета менеджмента і маркетинга,
КПІ ім. Ігоря Сикорського*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛИЗИНГА ДЛЯ ОБНОВЛЕНИЯ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье рассматриваются особенности современного состояния украинского промышленного потенциала, обеспечение максимально эффективного использования имеющегося промышленного потенциала. Также уделено внимание проблеме обновления основных средств промышленных предприятий, основным факторам, препятствует внедрению передовых технологий и обновление основных средств. Рассмотрены альтернативы для решения проблемы финансирования проектов по обновлению основных средств. Определение особенностей и преимуществ лизинга, как

инструмента финансирования проектов. Анализируются проблемы эффективного использования производственных мощностей и их обновления на промышленных предприятиях и возможности использования лизинга, как инструмента для обновления производственных мощностей. Определяются основные преимущества лизинга, как инструмента инновационного перевооружения предприятия и анализ портфеля лизинговых компаний по видам активов, предоставляемых в лизинг.

Ключевые слова: основные средства; обновление основных средств; технологические уклады; промышленное предприятие; лизинг; финансовый лизинг; инвестиции.

V. Krasnoshapka

*PhD., Associate Professor of department of economics and business,
Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute*

O. Goloborodko

Student Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

USE OF LEASING TO UPDATE THE MAIN FUNDS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

The article considers the peculiarities of the current state of Ukrainian industrial potential, ensuring the maximum effective use of the existing industrial potential. The attention was also paid to the problem of updating fixed assets of industrial enterprises, the main factors hindering introduction of advanced technologies and updating of fixed assets. Considered alternatives for solving the problem of financing the projects for the renewal of fixed assets. Determining the features and benefits of leasing as a tool for financing projects. Problems of efficient use of production capacities and their updating in industrial enterprises and the possibility of using leasing as a tool for updating production capacities are analyzed. The main advantages of leasing as the tool of innovative re-equipment of the enterprise and analysis of the portfolio of leasing companies by types of leased assets are determined.

Keywords: capital funds; durables upgrading; company; leasing; financial leasing; investment.

Красношопка В. В.
kras-korf@ukr.net
Голобородько О. В.
olyaaleks1703@ukr.net